

(Hekayə)

Onun qayıdışı, daha doğrusu, qəfil peydası neçə vaxtdı kənddə hökm sürən toy ovqatına əlavə coşqu qatmışdı, – kənd çox balaca idi, – adamlar əl-ayaq ələyib toy evinə tələsmişdi, – maraqlan gözəldə işıq. Səhərin aydın səması gözəl gün vəd et-sə də, qonaqların gəlmiş vaxtı başlayan şıdrığı yay yağışı işlərinə iş qatmışdı; əlavə çadırlar çəkilir, qab-qaca-ğın üstünü tələsik örtürdülər...

O, həyətin ayağında, daldasında toy samovarlara üstülənən çardağın altında dayanıb ətrafda baş verənlərə yad kimi baxırdı. Sifətindəki sakitlik elə sakitlikdi, sanki məğlub ordunun əsgəri, – aqibətiylə barışmış – öz doğma həyətlərinə əsir tutub gətiriblər. İçerisində tüğyan edən təzadlı, anlaşılmaz hissələr bir birini əvəzləyir, bir-birini qovur: ümid... qüسسə... fərəh... qəhər... İçində eşşəkbeli oynayırdı. Onu tanıyanlar – cavanlar onun ancaq adını eşidib – ilk öncə bunu kəşf edirlər öz-özlərində: "boy balacalanıb, qəmət itib, əvvəlki sıx, şəvə saçlardan əsər-ələmət yox...".

İyirmi ildən kənddən çıxdığı. Söz vermişdi qayıtmasın bir də! Tab gətirməmişdi.

Hər şey elə sürətlə baş vermişdi ki...

"O mütləq burdadı, – gözü üstülənən samovarda, fikri toy mağarında, – indi kənddedi, deyirlər. Əri öləndən sonra kəndə köçüb. Aradan neçə il keçib gör. Yeşin o da qocalıb indi. Quru-yub, ərik ağacı kimi, – dodağına yüngülcə təbəssüm qondu; niyə məhz ərik ağacı? – Bəxti qara gəldi yazığın. Dördcə ayın gəlini oldu. Amma, necə qayğısız vaxtları vardı...".

Yan-yörəsində hərlənən kənd uşaqlarının çoxunu tanıyır, daha doğrusu, oxşadır; kim hansı tayfadandı, kim kimin vələdid. Ətrafda hər daş-divar, çal-çepər ona doğmadı. Çaylaq daşından tikilmiş köhnə evləri necə də balaca imiş, halbuki, müdam yaddaşında ən iri, əzəmətli ev kimi qalib. Nəse çatmır həyətdə... Nə?! Üzü təzək "dekor"lu pəyələrinin talvarı yenə

saman təpili... Bir az aralıda səliqə ilə kəsilib qalaqlanmış gərmə tayası sanki iyirmi ildən necə var durub. Axsamdan söndürülmüş küllükdən qalxan zəif tüstünün acı qoxusu yağışdan islanmış torpağın təzə, yumşaq ətrinə qarışır. Üzünü mamır basmış uçqu daş barının oyuğunda yağışdan daldalanan sərcə, acıq vermiş kimi, ona quyruq əleyir...

Gözü üstülənən samovarda, fikri toy mağarında... Çalışır baxmasın ora...

Mübariz Ören

Ərik ağacı qocalıb əməlli, – əriyin ömrü az olur yeşin, – bir vaxtlar pitraq kimi gətirən ağacın üstündə meyvələr indi adda-budda. Hər gecə yuxusuna girib bu ağac. Üstü ağ-appaq, dop-dolu, titrək, yumşaq çiçəkli, – təzə yığılıb qalaqlanmış pambıq topası kimi. Sonra görürdü, ərik ağacı deyil bu, Nərgizdi – yüngül, mavi donda, boynunda çəhrayı ləçək, başında qırmızı, sarı,

Göyqurşağı

mor... çiçəklərdən çələng... Bir də alt evlərini görürdü: divarları suvaqsız, torpaq döşəməli, rütubət qoxulu... Guya anası iri ləyəndə çimzdirir onu, amma, nə illah əleyir, anasının üzünü görmür. Baş-gözü sabunlu yaş, sürüşkən torpaq döşəmədə nəse gəzir əlləri...

Anası yadına gəlmir heç; hər cəhdində ildırım sürətiylə nəse keçir beynindən-ışıqlı, səssiz. Amma, atası yadında, yekəydi atası öləndə. İndiki mağanın yerində qoca bir tut ağacları vardı, – bayaqdan deyir axı, nəse çatmır həyətdə. Tut ağacı! – onun altındakı taxtda uzatmışdılar atasını. Ağacda közərən lampanın sanmtıl işığı düşürdü xəstə atasının solğun sifətinə... Belə də qalmışdı yaddaşında atası – közərən lampanın sanmtıl işığında ruh-suz bir sifət və həkimin dediyi tək söz: "keçinib".

...Ona elə gəldi ki, bibisi onu soyuq qarşıladı. Əl uzadıb, xoş gəlmisən, dedi, vəssalam. Kişi kimi. Haqqı da vardı; bibisi saxlamışdı olan – qardaşını və onu. Ərə də getməmişdi heç. Tünd göyə çalan saya donunu taxta bədənə taxıb, – belə qalmışdı bibisi yaddaşında, – kişi kimi durmuşdu arxalanında. Bəs o nə etdi əvəzində? Bu haqda fikirləşdikcə qəhərdən boğazı tutuldu, sinəsi sürətlə qalxıb enməyə başladı...

Gözü üstülənən toy samovarında, fikri mağarda...

Bilmirdin tüstüdü gözünü deşən, yoxsa...

Çalğıcılar nahara çıxdığından mağar boşalmışdı. Ortada uşaqlar oynayırdı. Bir də o idi. Tək. Aramsız boşalıb dolan gözlerini bir nöqtəyə dikib oturmuşdu. Dən düşmüş saçları çiynlərinə dağılmışdı. Solğun sifətinə süzülən göz yaşlarını silməyə əlləri qalxmırdı... Bəli, bu o idi. Nərgiz! "Göyqurşağı"...

... Mayın ortaları yalın güney döşü onsuz da çiçəkli olur. O il isə təbiət elə bil dəli olmuşdu. Buludlu, sərin apreldən sonra yuxulu, mürğülü torpağın bulud yorğanını üstündən dartıb salan gülnəş çiçəklərin qönçə bumundan öpmüşdü. Bu təmasdan və yüngül mehin təsirindən rəşələnen çiçəklər bir-birinin qucağına nə pıçıldamışdılarsa, hamısı birdən açmışdı. Kəpənəklər fərəhdən özlerini itmişdi. Əl-ələ verən ləçəklər sıxaq bulaqların qabağını kəsirdi...

Yer, göy çiçək idi...

Nərgiz atasının doğulduğu bu balaca kəndə hər yay gəlirdi. Qonşu olurdular. Aralarında qarğıdan seyrek çə-

si: "Nə yatmısan, ay bala, balan gəlib, Nərgiz gəlib, dur çıx qabağına!..."

Yox! Bircə bunu istəmədi. İstəmədi ağlasınlar atasını. İnanmırdı atasının ölməyinə. İstəmədi ona yazıqları gəlsin. Atasını ölməyib. Sağdı. Onlardan ayrılıb qaçmağa başladı. Üzü aşağı. Çaylağa tərəf. Atasına tərəf. Ayaqqabılarını soyunub bir az da möhkəm qaçdı. Sanki indicə atasının qucağına tullanacaqdı, boynunu qucaqlayacaqdı. Hönkürə-hönkürə...

... Mayın ortaları yalın güney döşü onsuz da çiçəkli olur. O il isə təbiət elə bil dəli olmuşdu; yer-göy çiçək idi... Yuxarı – dağlara qalxan adamlar burdan etinasız keçə bilmirdi, dayanıb çiçəklərə baş əyirdi, çiçəkdən çələng höürdü, yaxalarına, saçlarına çiçək taxırdı, bir-birinə çiçək uzadırdı. Çiçəklər azalmırdı, əksinə aşib-daşırdı. Bir-birlərini ilk dəfə görə insanlar bir-birlərinə gülümsəyirdi, bir-birlərini yadda saxlayırdı...

Çələng hörmək istəyirdi Nərgizə. Qabaqkı kimi. Ancaq fikrini dəyişdi; yaşlıydı Nərgiz. Ürəyini açmalıydı amma, – vaxt yox idi, – səhər əskər gəlirdi. Çiçəklər ələ-bələ çox deyildi bu il. Ona köməyə gəlmişdilər – istəyini Nərgizə açsın...

Ürək formasında çitədi dağdağan budaqlandı, – adam boyda, – məfilləyib bərkətdi. Üstünü rəngbərang çiçəklərlə bəzməyə başladı. Göy qurşağı kimi: əvvəl qırmızı çiçəklərlə gətirdi bir cərgə, sonra mavi, mor, sarı, yaşıl... Çiçəklər azalmırdı, əksinə, aşib-daşırdı. Böyük bir ürək kəsmişdin sanki göy qurşağında. Necə aparacaqdı onu kəndə. Hamı görəcəkdilər. Kənd çox balaca idi. Tay-tuşları lağa qoyacaqdılar onu. Elə böyükdür də; belə işdə hamısı bir ağıqlaydı. Cəhənnəmə görsünlər! Qoy hamı bilsin. Nərgiz də bilsin, – onu sevdiyini. Qaranlıqda aparıb çəpərlərinə qoyar. Vaxt yox idi. Əskər gəlirdi səhər.

– Sən niyə belə etdin? – göyermiş dodaqları titrəyirdi Nərgizin. – Hamı gördü. Babam da gördü...

– Səhər əskər gədirəm...

– Cəhənnəmə get...

– İstiyirdim biləsən...

– Zəhləm gədir sizdən... Vəhşilər!

– Çiçəkləri yolub tökmək istədi. Əli gəlmədi. Hikkəsindən əllərini çəpərə döyəcədi.

– Gözdüyəssən məni? Atanın gorusuna and ver...

– Elə deməyin atam haqda. İt uşaqları. Ölməyib atam. Əl çəkin atamnan...

– Niyə hələ dedin? Mənim də atam ölüb. Anam da ölüb...

– Başıda... – Sifətindəki sərtlik əridi bir anda. – Bilmədim... – çiçəklərə çəkdi əllərini; onun köynəyinin ya-

xasını səhmanlayırdı sanki, saçlarını sıgallayırdı... Başını qaldırıb ona baxdı. Sürəkli. Sanki, ilk dəfəydi görürdü onu – qayıq bədəni, qara oğlanı, – qətiyyəti, israrlı...

Xeyli belə qaldılar...

– Gözdüyəssən? – Soyuq tərdə soruşdu yenə.

– Elə burda? Çəpərin dibində? – uğunub getdi Nərgiz. Əvvəlki kimi. "Göyqurşağı" kimi.

...Əskərlikdən kəndə qayıtmadı.

Nərgizə qaçırırdılar...

Qalıb şəhərdə işlədi. Vaxt necə keçdi, bilmədi. Ayıldı ki, yaş qırxıdı. Bibisi, qaradaşı çox sifariş göndərmişdilər ki, gəlsin, gül kimi qızlar var kənddə, birini vursun qoltuğuna aparsın. Yox. Söz vermişdi, – kəndə qayıtmayacaq!

Qardaşı oğlunun toyu idi indi. Gəlmək istəmədi. Ürəyi partlayırdı amma. Dedi, gedib aralıdan kəndə baxıb qayıdard. Elə də ələdi. Obaşdan qatardan düşüb piyada kəndə san getdi. Bağnan, bağıtanan; istəmədi kimsə görsün gəldiyini. Çox uzaq deyildi kənd. Yalın o üzünə qalxıb ən hündür dikə çıxdı və...

...doğma güneşin şəfəqlərinə boyanmış doğma kəndləri, allah!

Yalın güney döşü yenə teyxa çiçək...

Hündür qovaqların arxasında qalan evlərinin gümüşü damı...

Özündə yaşılın min çalarnı əks etdirən çəkili, qarelləli, dağdağanlı... bağları, oradan ta çaylağa qədər uzanan, reddləri, ləkləri sanki xəttkəşlə çəkili bostan...

Çəkili təzəcə budanmış toxmaçar nizamı ordutək qarşısında müntəzir...

Əslində o özü müntəzir idi.

Çaylağın üstü – durduğu dikin döşü isə qəbirəstanlıq idi. Yuxandan əli içi kimi görünürdü qəbirəstanlıq. Gözləri qoşa mezarı axtardı. Təxmini təyin elədi yerini. Ürəyi... fikri... hissi... başı... bədəni... ayaqları... yal aşağı tökülməyə başladı...

Hönkürə-hönkürə...

Atasının məzənə sarıldı əvvəl...

Sonra anasının...

Kəhrizin üstündən əli içi kimi görünürdü qəbirəstanlıq...

...Toy samovannın pıçqapıq səsi gəldi. Yağış kəsmişdi. Göyün üzünü açdı.

– Göy qurşağı!!! – qışqırdı uşaqlar.

Başını qaldırıb Nərgizə baxdı. Ağlamaqlan qızamış gözələrində bir işıq vardı onun, – bilmədi ağılayır, ya gülür Nərgiz.

Başlan toya qarşan kənd camaatının fikri onlarda idi. Kənd çox balaca idi. Hamı buludların çəkildiyini görürdü. Toy hələ qabaqda idi...